

Vischnaunca
Tujetsch

Protocol dalla radunonza da vischnaunca

dils 30 da zercladur 2023

allas 20.00 uras en sala Cristalla a Sedrun

**Protocol dalla radunanza da vischnaunca dils 30 da zercladur 2023
allas 20:00 uras entochen allas 20:50 uras,
ella sala Cristalla a Sedrun**

Presidi: Martin Cavegn (president communal)

Protocollista: Corina Flury

Dumbravuschs: Otto Curschellas e Simon Beer

Presents: 33

Perstgisas: Nicole Giossi, geraua
Daniel Schmid, gerau
Toni Cathomen, cusseglier da vischnaunca
Ignazi Monn, cusseglier da vischnaunca
Reto Schmid, cusseglier da vischnaunca

Tractandas

1. Avertura
2. Protocol dils 2 da zercladur 2023
3. Conceder ina contribuziun unica (à-fonds-perdu) da total frs. 675'000.00 (frs. 500'000.00 ein vegni concedi dil cussegl da vischnaunca tenor sia cumpetenzza) per la prefinanziaziun dil project archiv cultural da Tujetsch
4. Lescha da pumpiers e statuts pumpiers Sursassiala
5. Orientaziuns
6. Vaira

1. Tractanda Avertura / Beinvegni

Il president communal Martin Cavegn fa in cordial beinvegni a tuttas Tuatschinas ed a tuts Tuatschins alla otg'avla radunonza da vischnaunca dil trienni 2020/2023. In special beinvegni fa el alla presidenta dil cussegl da vischnaunca ed a tut ils commembers dil cussegl da vischnaunca ch'ei in la davosa gada presents en lur uffeci sco cusseglieras e cussegliers ad ina radunonza da vischnaunca.

Il president communal constatescha che la radunonza ei vegnida convocada tenor las prescripziuns dalla constituziun communal, artechel 30, cun la publicaziun ella Tuatschina nr. 12 dils 16 da zercladur 2023 sco era sin la pagina d'internet dalla vischnaunca. Ultra da quei eis ei vegniu reparti in messadi en mintga casada.

Ils posts da dumbravuschs sorprendan Otto Curschellas e Simon Beer.

Las votaziuns vegnan per ordinari fatgas cun maunpli. Tier las votaziuns cun maunpli ei la pluralidad da quels che voteschan decisiva. Ein las vuschs ulivas, lu ei la damonda renviada. Ina quarta dils votants presents san pretender scrutini.

Tenor art. 31 lit. i dalla constituziun communal ha la radunonza da vischnaunca la cumpetenza da suttametter las fatschentas alla votaziun all'urna. La pluralidad da quels che voteschan ei decisiva.

2. Tractanda Protocol dils 2 da zercladur 2023

Martin Cavegn, president communal:

Il protocol ei staus publicaus el fegl official dalla vischnaunca "La Tuatschina" nr. 12 dils 16 da zercladur 2023.

Il temps per inoltrar protestas cuoza 30 dis, aschia ch'il protocol vegn approbaus alla proxima radunonza da vischnaunca ils 18 d'uost. Entochen oz ha ei dau neginas protestas.

3. Tractanda Conceder ina contribuziun unica (à-fonds-perdu) da total frs. 675'000.00 (frs. 500'000.00 ein vegni concedi dil cussegl da vischnaunca tenor sia cumpetenza) per la prefinanziaziun dil project archiv cultural da Tujetsch

Martin Cavegn, president communal:

Mo tgi che sa tgei ch'ei schabegiau el passau e capescha il present sa far decisziuns raschuneivlas per il futur.

Per quei motiv schai la realisaziun digl archiv cultural al cor dalla suprastanza communal. Per preservar il vargau e present per la generaziun dil futur.

Il project ei enconuschents. Il cussegl da vischnaunca ha predeliberau unanimamein la fatschenta l'emprema gada a caschun dalla radunonza dils 11 da matg 2022 cun ina contribuziun unica da frs. 500'000.00. E la secunda gada a caschun dalla seduta dils 10 da matg 2023 cun igl alzament dalla contribuziun unica da frs. 175'000.00 sin total frs. 675'000.00. L'ulteriura contribuziun resp. la finanziaziun da frs. 175'000.00 ei vegnida decidida sin fundament digl ault gudogn resultaus dil quen da gudogn e sperdita 2022. Las contribuziuns totalas ein vegnidas cudischadas sco remessa e la summa da frs. 675'000.00 sa vegnir retratga tier la realisaziun.

Buca d'emblidar ei naturalmein il legat da Norbert Berther p.m. e donaziuns supplementaras da frs. 539'000.00 sco era diversas contribuziuns da privats ed instituziuns ella summa da frs. 588'000.00.

Sco declarau el messadi ha il forum cultural da sorprender ina part dils cuosts annuals. Quei cumpren cuosts da schubergiar, material da menaschi e da diever, stampats, publicaziuns, telefon ed internet e cuosts d'energia e scaldament. Total rodund frs. 10'000.00 ad onn. La vischnaunca ha medemamein da sorprender ina part dils cuosts en connex cul menaschi digl archiv cultural suenter la sorprendida digl object. Quei cumpren ils cuosts digl archivar, taxas d'aua, canalisaziun e rumien, assicuranzas, manteniment ordinari dil baghetg, e contuorn. Total ina summa annuala da rodund frs. 14'000.00.

Suenter diesch onns ha il forum cultural da pagar annualmein in tscheins pil dretg da baghegiar ella summa da frs. 960.00. Quei el cass che la vischnaunca havess buca aunc surpriu il baghetg ella facultad finanziaria dalla vischnaunca.

In medemamein positiv effect ei la plivaleta che seresulta ord l'investiziun da frs. 675'000.00 cunquei ch'igl archiv sa vegnir cudischaus cun frs. 1'600'000.00 ella facultad finanziaria dalla vischnaunca.

Gartegiau oreifer bein als responsabels ei ch'els han saviu perschader ed aschia saviu gudignar Gion Antoni Caminada sco architect pil project digl archiv cultural. Gion Antoni Caminada representa oreifer bein l'architectura dalla muntogna e quei baghetg da prestige vegn a carmalar entgins visitader a Sedrun.

Tut ils detagls tier la fatschenta ein d'anflar el messadi.

Debatta d'entrada:

Negina discussiun generala ei giavischada.

Tractaziun:

Tier la tractaziun dat ei neginas damondas.

Votaziun:

La radunonza da vischnaunca conceda unanimamein ina contribuziun unica (à-fonds-perdu) da total frs. 675'000.00 (frs. 500'000.00 ein vegni concedi davart las cumpetenzas dil cussegl da vischnaunca) al Forum cultural Tujetsch per la construcziun dil baghetg «Archiv cultural Tujetsch». Quei denton mo sut la cundiziun che la finanziaziun restonta ei segirada.

4. Tractanda Lescha da pumpiers e statuts pumpiers Sursassiala

Martin Cavegn, president communal:

Quella lescha tractein nus gia daditg ed jeu sperel che nus astgein ussa menar alla fin la lavur. La fusiun dils treis corps da pumpiers Mustér, Tujetsch e Medel ha giu liug igl onn 2008 e la lescha ei digl onn 2015. Oz tschintschein nus d'ina revisiun totala dalla lescha da pumpiers e dad ina revisiun parziala dils statuts dils pumpiers Sursassiala.

Tier la lescha savess ei dar per mintga vischnaunca in'atgna versiun. Ils statuts ston denton esser tier tut las treis vischnauncas ils medems.

La suprastonza dalla corporaziun Pumpiers Sursassiala ha, ensemen cun Conradin Caduff, inspectur da pumpiers cantunal e cun ils canzlists dallas treis vischnauncas, adattau la lescha allas pretensiuns dall'assicuranza d'edifecis dil Grischun e precisau cunzun la deliberaziun dil survetsch activ dils pumpiers e l'obligaziun da prestar survetsch da pumpiers.

Tier ils statuts ha ei dau mo paucas midadas che pertuccan cunzun las finanzas. La cumpetenzza finanziuala per fatschentas extraordinarias ed unicas ei vegnida augmentada da frs. 5'000.00 si frs. 10'000.00. La summa per expensas extraordinarias ei niev fixada sin frs. 50'000.00. Entochen dacheu valeva la summa dada el preventiv.

Grondas discussiuns deva adina la repartiziun dils cuosts, cunzun tier la vischnaunca da Mustér. Niev vegnan ils cuosts reparti sin las vischnauncas tenor il diember da pumpiers basignau, ch'ei definaus entras l'assicuranza d'edifecis dil Grischun. Quella repartiziun vegn actualisada mintga 10 onns. Entochen ussa era la repartiziun dinamica, 50% tenor diember da habitonts e 50% tenor valeta dallas immobilias.

Sco ins vesa il svilup dils cuosts naven da 2008 entochen 2022 ein ils cuosts per la vischnaunca da Mustér plitost carschi, per Tujetsch ein ils cuost i empau anavos e tier Medel pli u meins restai tuttina. Quei semuossa era tier ils svilup dalla populaziun.

Tenor il vegl sistem haveva la vischnaunca da Tujetsch da surprender 35.12% e tenor il niev sistem sur il diember da pumpiers ei quei lu 35.30%. Ei semida pia buca la massa.

Mustér stuess haver 45 pumpiers ed ha actualmein 44, Tujetsch stuess haver 30 pumpiers activs ed ha 29 e Medel ha actualmein 11 pumpiers e stuess haver 10.

La vischnaunca da Mustér ha gia tractau ed approbau la revisiun totala dalla lescha e la revisiun parziala dils statuts dils pumpiers Sursassiala a caschun dalla sesida dils 18 d'avrel 2023.

Medel vegn a tractar la fatschenta igl atun 2023. Sco davos sto lu aunc l'assicuranza d'edifecis dil Grischun dar lur suatientscha alla lescha ed als statuts.

Debatta d'entrada:

Negina discussiun generala ei giavischada.

Tractaziun:

Tier la tractaziun dat ei neginas damondas.

Votaziun:

La radunonza da vischnaunca approbescha unanimamein:

a) la revisiun totala dalla lescha da pumpiers.

b) la revisiun parziala dils statuts da pumpiers.

5. Tractanda Orientaziuns

Martin Cavegn: president communal:

Cussegl da vischnaunca

La mesjamna vargada, ils 28 da zercladur 2023, ha giu liug la davosa radunonza dil cussegl da vischnaunca. Suenter la seduta havein nus astgau guder ina biala sera cun buns discuors ed ina buna tscheina el Cresta enta Dieni.

Jeu less admetter in grond engraziel a tuttas cusseglieras e cussegliers per tut ils buns discuors, la gronda lavur e las interessantas debattas en favur da nossa vischnaunca. Ei

fagess grond plascher sch'ins entupass in ni l'auter dils anteriurs cusseglers ni cusseglieras en in post politic el futur.

Era in grond e cordial engraziament alla cumissiun da gestiun per la lavur prestada. Primus Deragisch, Baseli Huonder e Severin Solèr han adina luvrau fetg cunscient e cun grond engaschi. Ei ha giu liug enqual seduta alla quala nus havein astgau dar plaid e fatg. Nus havein survegniu buna critica che nus havein saviu surpender ed implementar.

Bus local

Jeu hai ier astgau beneventar en vischnaunca ina grupp da “seniors” – perdunei a mi che jeu tituleschel quella grupp aschia – e nus havein giu in discuors concernent il bus local. Nus havein giu ina fetg buna discussiun ed era saviu sclarir enqual damonda aviarta. Bugen resumeschel cuort ils puncts impurtonts dalla discussiun:

- Il bus local sez ei buca dispiteivels.
- Bugnei ei da principi en uorden sco liug da semenar e parcar pil bus.
- Garascha dils bus: forsa ina varianta senza il plaz supplementar per ils pumpiers.
- Ils 120 parcadis dueian mo vegnir baghegiai sche els cuostan pauc.
- Ils cuosts annuals pil menaschi dil bus astgan buca survargar frs. 200'000.00.
 - o Aschiprest ch'igl ei aschi lunsch vegnin nus naturalmein a sclarir giu tut ils cuost el detagl.
- Sclarir sch'ei dess la pusseivladad da plazzar il parcadi pil bus local enta Dieni.
- Sclarir ils cuosts per ina tiarza alzada sutterana per parcadis tier il resort.
 - o Quella damonda ei gia vegnida sclarida all'entschatta dil project. Ils cuosts numnai lu eran rodund frs. 12 milliuns.
 - o Plinavon ei l'idea dil bus local da procurar persunter ch'il traffic atras il vitg vegni buca memia gronds. Quei ei medemamein ina dallas pretensiuns dallas organisaziuns d'ambient.
- Menar bunas contractivas cun la ASS AG e la RDD AG pertuccont la cumpart vid ils cuosts dil bus local.

Jeu less aunc inagada haver engraziu grondamein per quei discuors ed ina causa ei segira: Il resort ed il bus local vegnan a midar nies vitg considerablamein.

Proximas Radunonzas

18.08.2023 Radunonza da vischnaunca

- Nova lescha davart il parcar e campar
- Revisiun dil reglament per far diever dallas vias d'uaul e da furs
- Revisiun dalla lescha e dil regulativ davart l'economisaziun dils rumians

- Consentiment dalla vischnaunca per ils projects solars da SedrunSolar e NalpsSolar

Settember Radunonza da vischnaunca

- Aunc fixau nuot.

27.10.2023 Radunonza da vischnaunca

- Lescha provediment d'aua e dismessa dallas auas piarsas

24.11.2023 Radunonza da vischnaunca

- Preventiv 2024

December Radunonza da vischnaunca

- Revisiuns parzias dalla planisaziun locala – campadi – bus local
- Revisiun dalla planisaziun locala – parcelas da baghegiar eav.
- Revisiun parziala dalla planisaziun locala – clavaus

Renato Decurtins

Il Renato Decurtis ha oz siu davos di sco commember dalla suprastonza communal. Preziau Renato, jeu engraziel fetg a ti per tui grond engaschi politic dils davos onns a favur da nossa vischnaunca. En cefras has ti impundiu approximativ las suandontas uras en radunonzas dapi che ti eis vegnius elegius sco gerau igl onn 2014:

- 238 radunonzas da suprastonza
- 68 radunonzas dil cussegl da vischnaunca
- 21 radunonzas da vischnaunca

Quei dat pli u meins 1'700 uras radunonzas, senza temps da preparaziun. Pia in dètg liung temps.

Bugen numnel aunc entgins puncts impurtonts da tui temps d'engaschi:

- 2015-2021: Commember dil cussegl d'administraziun dall'Andermatt Sedrun Sport AG
- December 2017: Inauguraziun dalla halla plurivalenta Dulezi
- Avrel 2020: Inauguraziun dalla Residenza Dulezi
- Zercladur 2020: Mutaziun dall'uniun Sedrun Mustér Tourismus en ina societad d'aczias
- Mars 2023: Decisiun sanaziun Bogn Sedrun
- Ils onns 2021, 2022 e 2023: Planisar e baghegiar las rutas da Bike. Savens cun agen engaschi cun rischlar e clauder ora las sendas.

- Zercladur 2023: Innoltrau la damonda da baghegiar per la davosa etappa dalla senda da bike da Cuolm da Vi a Sedrun. Renato Decurtins ha era dau suatientscha alla damonda dad accompagnar alla fin il project bike.

La lavur cun Renato Decurtins ei adina stada fetg fetg buna. El ha in patertgar modern. El patratga ordavon, anavon el futur. Quei havein nus savens sentiu tier damondas da baghegiar quei che ha savens menau tier discussiuns cu ei mava per il modern ni per la tradiziun. Las discussiuns cun Renato ein adina stadas fetg fritgeivlas e valorusas.

Bugen surdundel jeu a ti in pign regal sco reconuschienscha per tia gronda lavur. Jeu giavischel a ti el num dall'entira suprastanza tut tut bien, buna sanadand e bien slontsch sco quei che ti has sil bike. Cordial engraziament.

Renato Decurtins, genau:

Preziau Martin, engraziel fetg per quels bials plaids. Ti has menziunau ei e quels ch'enconuschan mei san che jeu vivel oz e mirel anavon. Jeu mirel buca anavos. Museums e historia ei buca grad il miu.

Tuttina hai jeu dau cuort in sguard els davos 9 rapports annuals per mirar tgei ch'ei tut stau. En suprastanza hai jeu entschiet 2014 suenter in "plum" electoral, aschia che nus eran sulettamein en 4 en suprastanza. Ensemen cun Mario Hitz, Christian Albin ed André Schmid che ha lu surpriu il presidi ad interim. Il mars 2015 ei Beat Röschlin vegnius elegius sco president. 2017 han André Schmid e Christian Albin terminau lur engaschi e niev ein Guido Monn e Gian Reto Nufer vegni elegi en suprastanza. 2020 ei Martin Cavegn vegnius elegius sco president e Daniel Schmid sco niev genau per Mario Hitz che haveva demissiunau. La davosa midada ha ei lu dau 2021, cu la Nicole Giossi ei vegnida elegida en suprastanza cun quei che Gian Reto Nufer ei extras.

Era jeu hai dumbrau grob ensemen las uras dallas radunonzas da suprastanza e sundel vegnius sin biebein 1200 uras che jeu hai passentau en stanza da seduta dalla Tgèsa communal. Quei ei varga in miez onn da lavur.

Jeu hai astgau menar bia bialas e bunas discussiuns ed il bi vid quei ei ch'ei ha mai regiu discordia en suprastanza, malgrad magari diras debattas. Igl ei stau 9 fetg interessants onns ed jeu hai era astgau emprender bia.

Da dir che jeu selegrel da calar ei buca la dretga formulaziun. Mo jeu calel bugen. Sche jeu mirel anavos sin ils davos onns ei tut iu aschi spert. Adina puspei, el mintgadi ed era el temps liber, ei la vischnaunca stada presenta e da bia autras caussas e schabetgs hai jeu entras quei strusch priu notizia, ni mo a mesas – semegliant sco da leger mo ils tetels ella gasetta da mintgadi. Jeu sundel staus aschi fetg fatschentaus cun la politica ch'il temps per tschei ha magari muncau. Da quei anora selegrel jeu da viver dapli e guder auter.

Jeu engraziel a mia dunna per la pazienza ch'ella ha giu ed a miu patrun da lavur per metter a disposiziun il temps per saver s'engaschar sco gerau. In grond engraziel era a mes collegas dalla suprastanza. Engraziel per tut.

8. Tractanda Varia

André Schmid:

Bugen prendel jeu la caschun da dir engraziel el num dil Forum cultural Tujetsch, ensemen cun Tarcisi Hendry, per la generusadad davart dalla vischnaunca cun aunc inagada augmentar la contribuziun da frs. 500'000.00 sin frs. 675'000.00. Nus essan pertscharts dalla gronda obligaziun che seresulta entras prender encunter in tal sustegn finanziel e nus sperein d'ademplir quella cun la construcziun digl Archiv Cultural Tujetsch per la cumpleina cuntentientscha dalla populaziun da Tujetsch. Jeu sai sincerar che nus essan fetg damaneivel d'haver ensemen la finanziaziun. Quei fa grond plascher a nus. Gliendisdis havein nus la proxima seduta cun igl architect e nus sperein da lu saver inoltrar la damonda da baghegiar ton pli spert. Naturalmein spitgein nus entochen che l'entira finanziaziun ei segirada, mo nus lein entscheiver quest atun cun l'emprema badelada e sperein d'astgar beneventar vus igl atun 2024 all'avertura dil niev Archiv cultural Tujetsch.

Protocollista:
Corina Flury

President communal:
Martin Cavegn